

Vyjádření Asociace pracovníků intervenčních center ČR, z. s.

k výzkumu Blanky Nyklové a Dany Moree **NÁSILÍ NA ŽENÁCH V SOUVISLOSTI S COVID-19.**
Výzkumná zpráva, předkladatel Sociologický ústav AV ČR, v. v. i., Fakulta humanitních studií
Univerzity Karlovy, únor 2021.

Asociace pracovníků intervenčních center ČR, z. s. vyjadřuje své stanovisko k výzkumu v těchto bodech:

1. Odklon od výzkumné otázky

Při čtení se nelze zbavit dojmu, že výzkum vznikl v době před epidemií a ta, když se objevila, byla pojata jako výzva. Není důsledně oddělováno, ani rozpoznáno, co provází domácí násilí po dobu existence, jak se jev vyvíjí v čase, jakou má dynamiku. Výzkum je snímkem bez paměti, který vše dává do souvislosti s pandemií, ale ve skutečnosti je jev zasazený do společnosti v čase a mění svou povahu. Koronavirový snímek o proměně jevu vypovídá málo, protože není provedena kontextualizace, domácí násilí není pojato v širším měřítku. Je to, jako když nás policie vyfotí v automobilu při překročení rychlosti a bude to interpretovat jako důsledek stresu řidiče v době pandemie. Co to vypovídá o skutečném chování řidiče? Nechovám se takto běžně, není zde ještě nějaké jiné vysvětlení?

Spojení s medializací výzkumu je také příliš okaté. Je vidět, co média z výzkumu zaujalo a proč. O způsobu medializace tématu nemá smysl diskutovat, ale o tom, v jaké atmosféře poptávky po výsledcích ano. Poptávána byla informace o významném zhoršení situace. Navíc podpořená selským rozumem – pokud rodiny uzavřeme do domácností, potom vlivem stresu přibude domácího násilí. Tato hypotéza má své oprávnění, otázkou ale je, u jakého typu rodin či rodinných konstelací může platit. Dá se vztáhnout na rodiny jako celek? Tohle nejde... Existuje přece i jiná hypotéza – pokud jsou rodinní členové pospolu, mohou účinněji konflikty řešit a jsou přinuceni hledat rovnováhu v soužití. Co takhle ověřit i tuto hypotézu? Nepodporují ji poslední hodnotové výzkumy, které hovoří o spokojenosti uzamčených domácností s kvalitou života? Domníváme se, že výzkum trochu propadnul celkové hysterii, až příliš přistoupil na mediální zakázku a poptávku exotizace jevu.

2. Zamlčení zdrojů, které v českém prostředí existují.

Výzkum se tváří jako originální, přitom mnohá zjištění byla českému čtenáři zpřístupněna již dříve. V českém prostředí vznikla v předchozích letech celá řada publikací věnujících se tématu výzkumu: jednalo se jak o teoretické zdroje, tak i o výsledky výzkumů, které se přímo věnují multidisciplinárnímu přístupu a analýzám expertních přístupů (např. *Reprezentativní sociologický výzkum o domácím násilí, STEM 2001 a 2006, Domácí násilí z perspektivy aplikovaného výzkumu, Sociofaktor s.r.o, 2016* apod.).

Nedostatky systému byly popsány již dříve, avšak výzkum je nyní situuje výhradně do období spojeného s důsledky pandemie. Tím, že výzkum opomíjí předchozí zjištění a závěry, se dopouští pochybení. Zcela v něm chybí obvyklá rešerše publikací. Její absence se negativně mnohými způsoby podepisuje na výsledcích výzkumu. Chybějící odkazování na výsledky jsou buď projevem nepřipravenosti na výzkumné práce, neboť provedení rešerše zajišťuje základní informaci o tom, co již bylo zjištěno, nebo v horším případě záměrným vyhnutím se předchozím zjištěním. To je vinou absenci rešerše zamlčeno. Některá zjištění se s dřívějšími rozcházejí, ale vzhledem k absenci rešerše a shrnutí dřívějšího poznání není možné diskutovat, čím je odlišnost zjištění způsobena. Autorky tak nekontrolují kvalitu svých zjištění formou porovnání s dřívějšími závěry, jedno z důležitých kritérií pro posouzení validity není vůbec využito. Autorky nerozlišují, ani nemohou, neboť si k tomu nevytvořily podmínky, do jaké míry jsou aspekty zkoumaného jevu přímým důsledkem omezení v době pandemie, a do jaké míry se jedná o aspekty již dříve existující bez ohledu na pandemii. Absence kontroly tohoto druhu do výzkumu vnáší značné riziko nadhodnocení dopadů a vlivů pandemie. Některé aspekty jevu existovaly již dříve (např. zmíněná průřezová témata, tabu) a nelze je dávat do spojitosti s důsledky pandemie, nebo jen velmi nepřímo. Pandemie je mohla zviditelnit, nic víc.

3. Zkreslená interpretace údajů

Výzkum je vymezený jako kvalitativní, přesto si nelze nevšimnout interpretace kvantitativních dat hned v první kapitole. Ta se vyjadřuje k rozsahu domácího násilí a užívá dokonce termín „pseudozklidnění“. Evidentní je, že namísto porozumění tomu, jak dané statistiky vznikají, jak jsou konstruovány, se autorky přiklání výhradně k jedné z perspektiv – oslovených pomáhajících organizací. Přitom samy uvádějí, že existuje i rozpor mezi údaji pomáhajících organizací. Na jedné straně dochází k nárůstu poptávky po službách o 30–40 %, a to už v průběhu jarní vlny pandemie. Během podzimu se poptávka oproti roku 2019 zvýšila v některých případech až o 50 % – podle organizace ROSA. Organizace proFem uvádí ve svých interních materiálech podobný poměr. Nárůst kontaktů především po telefonu vzrostl ze 75 jednorázových kontaktů v roce 2019 na 113 kontaktů v roce 2020. Na druhé straně nárůst nezaznamenaly během pandemie intervenční centra, PČR ani OSPOD. Výzkum zde propadnul zjednodušující a nebezpečné klasifikaci státní organizace versus nestátní. Jinak řečeno, ty, které jsou pozorné a vnímající, a ty, které jsou slepé a nepozorné. Už jen toto poukazuje na stranící a hodnotící přístup. Legitimita závěru, že dochází k nárůstu domácího násilí, je dána odkazem na zahraniční zdroj a „solistikované zahraniční studie z oblastí, jež byly zasaženy epidemiemi v relativně nedávné době (John et al., 2020), ukazují, že způsob, jímž epidemie ovlivňuje fungování společnosti, s sebou nese nárůst výskytu a/nebo intenzity domácího násilí během epidemie a po jejím ukončení“.

Nepopíráme řadu limitů, které mají data vykazovaná z oblasti domácího násilí. Jejich popis je ale nahodilý, nesystematický a je patrné, že autorky nevěnovaly pozornost tomu, aby limity zdrojů systematicky pojmenovaly a položily je vedle sebe. Limity, o nichž píší na straně státních institucí, zde byly před pandemií a budou i po ní. Proto je zarážející, že neregistrovaly žádné změny. Opačně žádné limity nejsou uváděny u dvou zmíněných nestátních organizací – až překvapivě zůstává stranou, proč zrovna ony zaznamenaly nárůst. Jakým způsobem data

vytváří? To je klíčová otázka. Je logické, že pokud se služba fyzicky uzavře, tak klienti začnou využívat telefonickou linku, a tím zvýší její vytíženost.

Zásadní otázkou je, co vlastně dvě zmíněné služby zaznamenaly – o jakou podobu kontaktu se jednalo? Vysvětlení se nabízí celá řada – reorientace služby v době pandemie, proměna chování jejich pracovníků, přesnější vykazování kontaktů, dopady předchozího způsobu poskytování služby, snaha upozornit na dlouhodobě tabuizovaný jev, obzvláště když se o ně začala zajímat média, aj. To se ale nedozvíme. Nemohlo to být také tak, že když jev více pozorujeme, má to vliv na vytváření dat?

Nabízí se také působení mnohých efektů – citlivější vnímání jevu v rodinách, který mimochodem má v interpretacích klientů mnohdy jiné významy, než uvádí akademické definice. Efekt morčete poukazuje na to, že pokud zkoumaná osoba zjistí, že se stala předmětem pozorování, tak se začne chovat adaptivně a stylizuje se do očekávané role. Jak tomuto výzkumnice zabránily? Také se nic nedozvíme o „regionálnosti“ působení dvou uvedených organizací – nemohl být jev podmíněn místně?

Pokud přijmeme logiku státního vs. nestátního přístupu, pak nám z této dichotomie vypadávají intervenční centra. Jsou někde napůl. Je zajímavé, že tato specializovaná sociální služba pro osoby ohrožené domácím násilím, působící napříč celou Českou republikou, nárůst napříč regiony nepozorovala. To se v textu objevuje, a otázka, proč to tak je, není ani vynesena, ani zodpovězena. Přitom je to do očí bijící informace. Pozorný badatel by u těchto limitů měl zbystřit a nedělat unáhlené závěry.

4. Chybějící falzifikace a protinázory

Text je až příliš okatě psán ve stylu verifikačním – potvrzuje mnohé předpoklady a stereotypy. Mnohé pasáže spíše potvrzují výchozí předpoklady. Chybí zde snaha o falzifikaci řečeného – snaha o vyvrácení tvrzení či jeho zpochybnění, vystavení se protinázoru, kontrastu. Není zde viditelný kontrast a zaniká pestrost dopadů na podoby domácího násilí v době pandemie. Výsledky jsou příliš schematizované a jednoznačné, než aby poukázaly na skutečnost širokých, různorodých a třeba i protichůdných dopadů na domácí násilí.

5. Žádná oponentura

Výzkum postrádá skutečnou a relevantní odbornou oponenturu. Je to škoda, protože z něj bude čerpat řada lidí v oboru a mohou šířit zkratkovité interpretace. Výzkumník je odpovědný za to, jakým způsobem výsledky zpracoval a interpretoval. Má také vybrat oponenty, kteří se v daném prostředí vyznají a jsou schopni nastavit adekvátní a přínosné zrcadlo a vystavit zpětnou vazbu. Tento text by si zasloužil pořádné recenzní řízení ze strany jak akademické (výzkum), tak i expertní.

V Praze dne 15. 6. 2021

ASOCIACE
pracovníků intervenčních center ČR
zapsaný spolek
IČ: 227 22 378